

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Прийменко Світлани Анатоліївни на тему: «Еколого-економічні засади управління
життєвим циклом енергетичного продукту», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.06 – економіка природокористування та
охорони навколишнього середовища

I. Актуальність теми дослідження

Успішна реалізація доктрини і завдань сталого розвитку будь-якої держави є можливою лише за умови надійного забезпечення енергетичних потреб промислових комплексів і населення країни. Саме паливно-енергетичний комплекс вирішальним чином визначає економічний потенціал держави, його конкурентоспроможність на світових ринках.

В Україні об'єктивно склалося, що рівень розвитку паливно-енергетичного комплексу визначає не тільки загальний рівень економічного розвитку держави, рівень соціальної сфери та життя людей, але й рівень шкідливого впливу на довкілля. Тому одне з головних завдань функціонування та розвитку енергетики України полягає в додержанні вимог раціонального використання природних ресурсів, з урахуванням мінімізації негативного впливу на довкілля і соціально-економічних потреб у паливно-енергетичних ресурсах. Особливо важливим є пошук нових, альтернативних видів енергетичних ресурсів та інноваційних джерел виробництва електричної енергії, здатних перевести енергетику на якісно новий рівень, який узгоджується з базовими положеннями сталого розвитку та концепції екологічно чистої енергетики. З цієї позиції, необхідною умовою реформування паливно-енергетичного комплексу є чітке розуміння етапів життєвого циклу енергетичного продукту та процесів, що відбуваються на кожному його етапі.

2. Зв'язок теми дисертаційного дослідження з державними та галузевими програмами і темами

Тематика дисертаційної роботи відповідає загальнодержавній стратегії екологічного та соціально-економічного розвитку України, основним науковим напрямкам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі економічних наук. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження використано при виконанні науково-дослідних робіт Сумського державного університету: «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства» (номер держ. реєстрації 0111U002149) – пропозиції щодо механізмів реалізації в Україні концепції екологічно чистої енергетики; «Фундаментальні основи екологічно безпечної трансформації регіональних еколого-економічних систем» (номер держ. реєстрації

0111U003564) – пропозиції щодо регіональної диференціації тарифів на електричну енергію; «Організаційно-економічні засади врегулювання екологічних конфліктів» (номер держ. реєстрації 0111U006115) – пропозиції щодо розрахунку терміну служби електростанцій з урахуванням екодеструктивного впливу на всіх стадіях життєвого циклу енергетичного продукту.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є достатньо аргументованими і характеризуються необхідним рівнем обґрунтованості.

Наукові положення, викладені в дисертації, у повній мірі досліджені, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи (дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків), широкий перелік узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором робіт вітчизняних і закордонних вчених та фахівців з питань впливу енергетичної галузі на довкілля, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо екологічної безпеки розвитку енергетичної галузі. Поряд із науковою літературою, автор опрацював спеціальні джерела інформації, такі як законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичну інформацію.

Мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі дисертації.

Висновки є логічно обґрунтованими, повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього використання керівниками окремих підприємств та структур при розробці програм соціально-економічного розвитку України в цілому та паливно-енергетичного комплексу зокрема.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення із змістом дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць та авторефератом дисертації дозволяє стверджувати, що основні наукові положення, висновки і пропозиції, які сформульовані дисертантом, характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок здобувача у розвиток фундаментальних положень управління життєвим циклом енергетичного продукту, що полягає у авторському розв'язанні актуальної наукової прикладної задачі – удосконалення існуючих теоретичних та методичних підходів до управління життєвим циклом енергетичного продукту з урахуванням екологічного фактору.

До таких положень можна віднести наступні:

1. На основі ретроспективного аналізу сутності понять «товар», «продукт», «життєвий цикл» та аналізу специфіки енергетичної галузі (зокрема електроенергетичної), автором суттєво розвинені теоретичні засади до визначення змісту дефініцій

понять «енергетичний продукт» та «життєвий цикл енергетичного продукту» (розділ 1.2 дисертації). Відповідно до авторського підходу енергетичний продукт запропоновано розуміти як результат діяльності людини щодо трансформації властивостей первинних і вторинних енергоресурсів в електричну енергію, набуття нею самостійної споживної вартості та задоволення реальної поточної потреби в енергії (стор. 64 дисертації, стор. 6 автореферату). Під життєвим циклом енергетичного продукту автором запропоновано розуміти період часу, за який відбувається видобування енергоресурсів, необхідних для отримання електроенергії, їх переробка, транспортування на електростанцію, перетворення на електроенергію на електростанціях, транспортування через розподільчі мережі до кінцевого споживача, споживання електроенергії, а також утилізація утворених на кожній стадії відходів (стор. 65 дисертації, стор. 6 автореферату).

2. Виходячи з логіки трактування понять «енергетичний продукт» та «життєвий цикл енергетичного продукту», автором запропоновано підхід, щодо формування схематично-логічної структуризації життєвого циклу енергетичного продукту, що базується на врахуванні екологічних наслідків у процесі отримання енергетичного продукту та передбачає виділення стадії ресурсного забезпечення, а також виокремлення на всіх стадіях життєвого циклу енергетичного продукту етапів утворення та утилізації екологічно-шкідливих відходів (рис. 1.9 дисертації, рис. 1 автореферату). Також удосконалено механізм формування системного підходу до управління життєвим циклом енергетичного продукту з урахуванням впливу на довкілля, що відрізняється від існуючих застосувань методу структурно-процесної декомпозиції (стор. 55 дисертації, стор. 7 автореферату).

3. Заслуговує на увагу удосконалення науково-методичних засад формування еколого-орієнтованої системи управління життєвим циклом енергетичного продукту шляхом розробки матриці стратегій вибору домінуючих енергоресурсів в Україні (рис. 2.9 дисертації, рис. 3 автореферату). Науково-методичним базисом розробки цієї матриці слугували принципи забезпечення екологічно безпечного сталого розвитку енергетики (стор. 81-82 дисертації, стор. 6 автореферату).

4. Науковий інтерес представляє запропонований дисертантом комплексний методичний підхід до формування стратегій розвитку електроенергетики на основі концепції екологічно чистої енергетики. Такий підхід передбачає вибір домінуючих енергоресурсів з урахуванням двох факторів: 1) загального рівня енергетичної безпеки країни від можливих перебоїв у постачанні базового енергоресурсу; 2) загального ступеня відповідності технології виробництва енергетичного продукту вимогам концепції сталого розвитку (розділ 2.3 дисертації, рис. 2 автореферату). Цікавим є результати ідентифікації ризиків енергетичної безпеки України внаслідок виникнення перебоїв у постачанні основних видів енергоресурсів (табл. 2.12, 2.13 дисертації).

5. Логічним завершенням удосконалення теоретичних та науково-методичних положень щодо підходів управління життєвим циклом енергетичного продукту є пропозиції автора, що спрямовані на забезпечення екологічної та природно-техногенної безпеки в Україні. Зокрема, мова йде про необхідність:

- обґрунтування оптимального терміну функціонування електростанцій, що, на відміну від існуючих, передбачає мінімізацію інтегральних питомих дисконтованих еколого-економічних витрат (розділ 3.1 дисертації, стор. 10 автореферату);
- формування регіональної диференціації роздрібних тарифів на електроенергію для споживачів з урахуванням екодеструктивного впливу об'єктів енергетики на всіх етапах життєвого циклу енергетичного продукту (розділ 3.2 дисертації, стор. 11 автореферату).

5. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях

Основні положення дисертації опубліковано у 20 наукових працях загальним обсягом 7,31 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,08 друк. арк., зокрема: підрозділи у 2 колективних монографіях, 11 статей у наукових фахових виданнях (з них 4 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 2 статті у зарубіжних наукових виданнях), 7 публікацій у збірниках тез доповідей конференцій.

Список зазначених праць повністю наведено в дисертації. Публікації відповідають вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат оформлений згідно чинних вимог, у стислій формі передає основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, яка не наведена у роботі.

6. Значення дослідження для науки та практики, перспективи використання його результатів

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації науково-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливої науково-практичної задачі, що виявляється в удосконаленні існуючих підходів до забезпечення такого рівня розвитку паливно-енергетичного комплексу України, який буде ефективно функціонувати в умовах обмеження енергоресурсів.

Практичне значення наукових результатів, одержаних в дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням нових підходів до управління життєвим циклом енергетичного продукту з урахуванням наслідків екодеструктивного впливу на довкілля.

Основні положення дисертації доведено до рівня методичних розробок, які можуть бути використані в практиці управління життєвим циклом енергетичного продукту з урахуванням енергетичної безпеки в Україні.

Результати дослідження автора щодо управління життєвим циклом енергетичного продукту з урахуванням екологічного чинника впроваджено в діяльність Департаменту економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 10.03.2015 р.); Департаментом інфраструктури міста Сумської міської ради (довідка № 463/05.01.02-17 від 04.03.2015 р.); ТОВ «Сумитеплоенерго» (довідка № 1102 від 17.03.2015 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Сумського державного МОН України університету при викладанні дисциплін «Економіка природокористування» та «Економіка енергетики» (акт від 02.09.2014р.).

7. Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Відзначаючи високий рівень теоретичного обґрунтування і переконливість теоретичних, аналітичних і методичних положень дисертації Прийменко С. А. її змістовність та логіку викладення матеріалів дослідження, вважаємо за необхідне висловити зауваження та виділити дискусійні положення:

1. Основним базисом сучасної парадигми сталого розвитку галузей економіки є «зелена економіка». Дане положення достатньо слабо представлено в підпункту 1.1 дисертації, що спрямовано на дослідження передумов та світовий досвід переходу до концепції екологічно чистої енергетики згідно вимог сталого розвитку.

2. Одним із напрямом підпункту 1.2 дисертації є розвиток методичних засад до трактування сутності поняття «ресурс» в енергетиці. При цьому в підрозділі чітко не визначено різниця між загальноприйнятим трактуванням даного поняття від авторського бачення.

3. Чи є доцільним в умовах конфліктної ситуації щодо постачання природного газу з Росії та загальної концепції переходу до чистої енергетики використовувати приклад розрахунку вибору домінуючого енергоресурсу від можливих перебоїв у постачанні саме природного газу (стор. 9 автореферату, рис. 2 (Блок А))?

4. У деяких випадках еколого-економічного аналізу використовується застаріла статистична інформація за 2012 р. (стор. 72, 136, 148, 150, 155, 159 дисертації, табл. 1 автореферату).

5. Не зрозумілим є розрахунок показника Q_t (обсяг виробництва електроенергії на електричній станції в t -ому році, млн. кВт·год) у формулі 3.1 дисертації.

6. У розділі 3.3. дисертації автором чітко не узагальнено пропозиції щодо подолання основних еколого-економічних проблем, які виникають у процесі утилізації відходів на різних стадіях управління життєвим циклом енергетичного продукту.

Однак, незважаючи на перераховані вище дискусійні положення, що містяться в опонованій дисертаційній роботі, вони не зменшують загального позитивного враження від неї та не ставлять під сумнів значний внесок автора у вирішення обраної ним наукової задачі.

8. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертація Прийменко Світлани Анатоліївни на тему «Еколого-економічні засади управління життєвим циклом енергетичного продукту», є закінченою у межах поставлених завдань науковою працею.

Представлені в роботі наукові положення та результати є авторським розв'язанням наукової проблеми, що виявляється у розвитку існуючих та обґрунтуванні ряду нових науково-методичних підходів до еколого-орієнтованої системи управління життєвим циклом енергетичного продукту.

Логіко-структурна побудова дисертації демонструє володіння автором методологією економічного дослідження, забезпечує доступність сприйняття викладеного матеріалу.

Всі положення, які винесено на захист, мають наукову новизну, їх рівень («набули подальшого розвитку», «удосконалено») визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Робота відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Прийменко Світлана Анатоліївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Офіційний опонент:

доцент кафедри автоматизації
проекування енергетичних процесів і систем
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»
к.е.н., доцент

*Відгук отримано 20.11.2015р.
Ваший секретар
шифрованою
власної гради*

Відділ	Н. В. Карасва
ЗАСВІДЧУЮ	
Відділ	Дарія та діловодства
Відділ	Дарія та діловодства
Відділ	Дарія та діловодства
Відділ	Дарія та діловодства